

บทที่ 2

แนวคิดและเทคนิคในการวิเคราะห์คุณภาพกำไร

แนวคิดคุณภาพกำไรซึ่งเป็นเรื่องสืบเนื่องจาก Creative Accounting คุณภาพกำไรมีนิยามที่แตกต่างกันไปสำหรับผู้วิเคราะห์แต่ละคน ตัวอย่างเช่น อาจมองว่าคุณภาพกำไรในแง่ความเบี่ยงเบนของผู้บริหารต่างไปจากหลักความระมัดระวังในการจัดทำตัวเลขกำไร คุณภาพกำไรในแง่บทบาทของหลักการบัญชีที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงในตัวเลขกำไรของบริษัท คุณภาพกำไรในแง่ความสามารถของกำไรในการเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดที่นำไปจัดสรรได้ (Distributable Cash) ซึ่งก็คือมุมมองของผู้ลงทุนที่สนใจในศักยภาพของกิจการ ในการจ่ายเงินปันผลทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

คุณภาพกำไรอาจนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป บางคนใช้คุณภาพกำไรเป็นเครื่องมือในการประเมินความเสี่ยงของหลักทรัพย์ บางคนใช้คุณภาพกำไรเป็นเครื่องมือเพื่อค้นหาสัญญาณเตือนภัยของตัวเลขทางบัญชีที่กิจการจัดทำขึ้น สัญญาณเตือนภัยดังกล่าวอาจเป็นตัวบ่งชี้ว่าลักษณะโครงสร้างของกิจการอาจกำลังเปลี่ยนไปจากเดิม หรือเป็นตัวบ่งชี้ว่าตัวเลขต่างๆ ที่ปรากฏในงบการเงินอาจทำให้ผู้ใช้งบการเงินเกิดการหลงผิดได้ สัญญาณดังกล่าวจะเป็นเครื่องเตือนใจให้ผู้ใช้งบการเงินใช้ความระมัดระวังในการวิเคราะห์งบการเงินให้มากขึ้น

คุณภาพกำไรในมุมมองของตลาดทุน

ความหมายของคำว่าคุณภาพกำไรจะขอยกตัวอย่างประกอบความเข้าใจง่าย ๆ ดังนี้

สมมุติว่ามีบริษัทสองแห่ง คือ ก และ ข ได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ตัวใหม่ขึ้นซึ่งสร้างกำไรให้กับบริษัทอย่างมหาศาลในช่วงที่ผ่านมา และเป็นที่ยกย่องว่ากำไรของสองบริษัทนี้จะเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลต่อไปเรื่อยๆ ในอนาคตอย่างไร้ที่สิ้นสุด สมมติต่อไปว่ากิจการทั้งสองสามารถที่จะผลิตและขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ด้วยกำลังผลิตที่มีอยู่ รวมทั้งผลิตภัณฑ์ของบริษัททั้งสองถือว่า มีคุณภาพทัดเทียมกัน ท่านคิดว่าตลาดทุน (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “ตลาด”) จะมองว่าการปรับตัวเพิ่มขึ้นในผลกำไรของทั้งสองบริษัทในช่วงที่ผ่านมา มีคุณภาพทัดเทียมกันหรือไม่ คำตอบก็คือกำไรของทั้งสองบริษัทอาจมีคุณภาพไม่ทัดเทียมกันก็ได้ กล่าวคือตลาดอาจมองว่ากำไรของบริษัท ก มีคุณภาพต่ำกว่ากำไรของบริษัท ข อันเป็นผลมาจากรูปแบบและพฤติกรรมของการเติบโตของกำไรที่บริษัทเป็นผู้กำหนดทิศทางซึ่งมีส่วนทำให้คุณภาพกำไรของบริษัทลดลง ตลอดจนคุณภาพของสัญญาณที่ตามมาจากการเปลี่ยนแปลงในตัวเลขกำไรนั้นก็ลดลงตาม ด้วยเหตุนี้กิจการที่

มุ่งเน้นต่อการส่งสัญญาณการเติบโตของกำไรในอนาคตที่มั่นคง จึงต้องมีการหลีกเลี่ยงการสร้างภาพลักษณ์ในทางลบที่จะทำให้คุณภาพกำไรของกิจการลดลงในสายตาของตลาด เนื่องจากการรับรู้คุณภาพกำไรของตลาดถือว่าสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าตัวเลขกำไรที่อยู่เบื้องหลังความมียุทธภาพนั้น (วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543)

นิยามของคุณภาพกำไร

จากวรรณกรรมและตำราทางด้านบัญชี (วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543) มีผู้ให้นิยามของคำว่าคุณภาพกำไรที่แตกต่างกันไป ผู้วิเคราะห์บางคนก็มองว่าคุณภาพกำไรอาจวัดจากควมมีเสถียรภาพโดยรวมของกำไรที่เกิดขึ้น นั่นคือกำไรที่มีคุณภาพจะสะท้อนให้เห็นในแง่ของกำไรที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน ในขณะที่ผู้วิเคราะห์บางคนมองว่าคุณภาพกำไรในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกับผลตอบแทนของตลาด (Market Returns) ภายใต้แนวคิดนี้ยังกำไรมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของตลาดไปในทางเดียวกันมากขึ้นเท่าไร กำไรก็ยิ่งมีคุณภาพมากขึ้นเท่านั้น แนวคิดคุณภาพกำไรจึงไม่ใช่แนวคิดที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ อันที่จริงแล้วแนวคิดนี้มีวิวัฒนาการมาจากแนวคิดการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐานที่ต้องการค้นหาว่าหลักทรัพย์ใดเป็นหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง (Intrinsic Value) ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในราวๆ ปี 1930 มูลค่าที่แท้จริงของหลักทรัพย์ตามแนวคิดนี้จะสามารถตรวจสอบยืนยันได้จากการวิเคราะห์งบการเงินของกิจการอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพื่อค้นหาสารสนเทศที่จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าหลักทรัพย์ของกิจการควรจะซื้อขายกันในราคาที่สูงหรือต่ำกว่ามูลค่าตลาดในขณะนั้น แนวคิดนี้จึงแฝงไว้ด้วยปรัชญาที่ว่าตลาดทุนเป็นตลาดที่ไม่มีประสิทธิภาพและราคาของหลักทรัพย์ของกิจการ จะเคลื่อนเข้าสู่มูลค่าที่แท้จริงไปอย่างช้าๆ ในที่สุดสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาแนวคิดคุณภาพกำไรกลายเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในช่วงปลายยุคปี 1960 และในตอนต้นปี 1970 (Ayres, 1994) หนึ่งในบรรดาผู้สนับสนุนแนวคิดคุณภาพกำไรที่เป็นที่รู้จักกันดีก็คือ Thornton L. O'Glove (1987) ซึ่งได้ทำการตีพิมพ์หนังสือชิ้นเล่มหนึ่งชื่อว่า "Quality of Earnings" หนังสือเล่มนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้ลงทุนเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ของกำไรในรายละเอียด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการประเมินระดับของความมีเสถียรภาพของตัวเลขกำไรในแต่ละกิจการจัดทำขึ้น Ayres (1994) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการตระหนักถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพกำไรที่ตลาดเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้คือสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหาร ที่ต้องเผชิญกับการตัดสินใจว่าจะเลือกใช้นโยบายบัญชีใดจึงจะส่งผลกระทบต่อกำไรในทิศทางที่เขาต้องการ เนื่องจากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสายตาของผู้ลงทุนและผู้เป็นเจ้าหนี้ที่มองกลับมาถึงคุณภาพกำไรของกิจการ ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพิจารณาข้อได้ข้อเสียของการทำให้กำไรของกิจการปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้นกับการ

มองคุณภาพกำไรไปในทางลบที่จะตามมาหากมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่าการปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้นนั้น อันที่จริงแล้วคือการทำให้คุณภาพกำไรลดลง

นอกเหนือจากนิยามข้างต้นคุณภาพกำไรยังหมายถึงระดับของความระมัดระวังที่อยู่เบื้องหลังการจัดทำตัวเลขกำไรของบริษัท ((White et al. (1998)อ้างในวรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543) สิ่งบ่งชี้ว่ากำไรของบริษัทเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ได้แก่

1. วิธีการรับรู้รายได้ที่ยึดหลักความระมัดระวัง
2. ตีราคาสินค้าคงเหลือโดยใช้วิธีเข้าหลังออกก่อน (ในช่วงเวลาที่สินค้ามีราคาสูงขึ้น)
3. ตั้งสำรองเผื่อหนี้สูญไว้เป็นจำนวนมากพอสมควรเมื่อเทียบกับยอดลูกหนี้ที่มีอยู่และผลขาดทุนจากหนี้สูญในอดีต
4. ใช้อัตราเร่งในการตัดค่าเสื่อมราคาและอายุใช้งานที่สั้นกว่าความเป็นจริง
5. ตัดจำหน่ายค่าความนิยมที่เกิดขึ้นจากการรวมกิจการและสินทรัพย์ไม่มีตัวตนอื่นๆ ด้วยระยะเวลาที่สั้นที่สุด
6. ตั้งค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยและค่าใช้จ่ายดำเนินงานอื่นๆเป็นต้นทุนของสินทรัพย์ให้น้อยที่สุด
7. ตั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชีให้น้อยที่สุด
8. ตัดค่าใช้จ่ายก่อนเริ่มดำเนินงาน (Start-up Costs) เป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้น
9. รับรู้รายได้จากการรับเหมาก่อสร้างเมื่องานเสร็จสิ้น
10. ใช้สมมติฐานที่ยึดหลักความระมัดระวังในการจัดทำตัวเลขต่างๆ ที่เกี่ยวกับแผนการสวัสดิการสำหรับพนักงาน (Employee Benefit Plans)
11. ตั้งสำรองเพื่อผลขาดทุนอันเกิดจากคดีข้อพิพาทต่างๆ และผลขาดทุนอันอาจเกิดขึ้นอื่นๆ ไว้อย่างเพียงพอ
12. ใช้เทคนิคในการทำรายการจัดหาเงินนอกงบดุลให้น้อยที่สุด
13. ปราศจากกำไรที่ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำ (Nonrecurring Gains) เช่น กำไรจากการขายสินทรัพย์ กำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน กำไรจากการไถ่คืนหุ้นกู้ก่อนกำหนด เป็นต้น
14. ปราศจากรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงินสด (Noncash Earnings) เช่น กำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริง
15. เปิดเผยข้อมูลอย่างชัดเจนและเพียงพอ

สิ่งบ่งชี้ที่กล่าวมานี้ล้วนแต่มีผลทำให้กำไรของกิจการแสดงจำนวนที่ต่ำกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้เป็นผลจากการชะลอการรับรู้รายได้และการรับรู้ค่าใช้จ่ายและขาดทุนที่รวดเร็ว แต่ก็ช่วยให้กำไรมีคุณภาพในสายตาของผู้ใช้งบการเงิน มักมีผู้ตั้งคำถามว่าทำไมคุณภาพกำไรจึงเป็นเรื่อง

สำคัญ คำตอบก็คือผู้ลงทุนมองว่ากิจการที่มีคุณภาพกำไรสูงย่อมมีความเสี่ยงน้อยกว่ากิจการที่มีคุณภาพกำไรต่ำ เนื่องจากกิจการเหล่านี้จะจัดทำตัวเลขกำไร โดยใช้นโยบายบัญชีที่ยืดหลักความระมัดระวังไว้ก่อน ตัวอย่างเช่น กิจการเหล่านี้ก็กลัวความเสี่ยงในด้านอื่นๆ ที่ตามมา ตลอดจนความเสี่ยงจากแผนการทางธุรกิจที่ไม่ประสบความสำเร็จ กิจการที่มีกำไรมีคุณภาพ จึงมักมีอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสูงกว่ากิจการที่มีคุณภาพกำไรต่ำ กล่าวคือ ยิ่งอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสูงขึ้นเท่าไร ยิ่งเป็นการสะท้อนว่ากิจการมีความเสี่ยงต่ำ ในสายตาของผู้ลงทุนและแสดงกำไรที่ต่ำกว่าความเป็นจริง

Stickney (อ้างในวรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543) ได้ตั้งข้อสังเกตว่านอกเหนือจากการที่กิจการจะเลือกรับเอาหลักการบัญชีใดไปใช้แล้ว เช่น การรับรู้รายได้ในแต่ละงวดเวลา การประยุกต์หลักการบัญชี เช่น อายุใช้งานของโรงงานและเครื่องจักร ตลอดจนการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหารในการกำหนดช่วงเวลาของการเกิดค่าใช้จ่าย (เช่น การซ่อมบำรุง การโฆษณา การวิจัยและพัฒนา) ล้วนมีส่วนสำคัญในการกำหนดคุณภาพกำไรด้วยกันทั้งสิ้น กล่าวคือ ยิ่งกำไรของกิจการด้อยคุณภาพมากเท่าไร ก็ยิ่งมีความเป็นไปได้สูงที่กิจการจะปรับแต่งตัวเลขกำไรซึ่งอาจทำให้ผู้ลงทุนเกิดความหลงผิด นอกจากนิยามต่างๆ ที่ได้ยกมาข้างต้น คุณภาพกำไรยังหมายถึงระดับของสหสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชี (Accounting income) และกำไรในเชิงเศรษฐกิจ (Economic income) ของกิจการ (Schroeder, 1995) เทคนิคที่ผู้วิเคราะห์สามารถนำมาใช้ในการวัดคุณภาพกำไรในความหมายดังกล่าวมีดังนี้

1. เปรียบเทียบระหว่างหลักการบัญชีที่กิจการใช้อยู่กับหลักการที่ธุรกิจอยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันใช้อยู่และที่ใช้อยู่ในกิจการคู่แข่งกัน เพื่อพิจารณาว่าหลักการบัญชีที่ใช้อยู่ทำให้กำไรสูงเกินกว่าความเป็นจริงหรือไม่

2. ทบทวนการเปลี่ยนแปลงหลักการบัญชีและการเปลี่ยนแปลงประมาณการต่างๆ ในงวดบัญชีที่ผ่านมาเพื่อพิจารณาว่ากำไรในงวดที่ผ่านมาสูงเกินไปหรือไม่

3. พิจารณาว่ากิจการจะลดค่าใช้จ่ายที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารออกไปในงวดหน้าบ้างหรือไม่ เช่น ค่าโฆษณา โดยการเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายประเภทเดียวกันนี้ของงวดบัญชีที่ผ่านมา

4. ประเมินว่าค่าใช้จ่ายบางรายการ เช่น ค่าใช้จ่ายอันเกิดจากการรับประกันซ่อมฟรี มีการแสดงไว้ในงบกำไรขาดทุนหรือไม่

5. หาราคาเปลี่ยนแปลงทดแทนของสินค้าคงเหลือและสินทรัพย์อื่นๆ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาว่ากิจการสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงทดแทนสินทรัพย์เหล่านั้นหรือไม่

6. ทบทวนหมายเหตุประกอบงบการเงินเพื่อพิจารณาว่ากิจการมีผลขาดทุนอันอาจจะเกิดขึ้นหรือไม่ที่จะทำให้กำไรและกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการลดลง

7. ทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างยอดขายกับบัญชีลูกหนี้การค้า เพื่อพิจารณาว่าบัญชีลูกหนี้การค้าเติบโตเร็วกว่ายอดขายหรือไม่

8. ทบทวนคำแถลงของประธานกรรมการบริษัทและบทวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและฐานะการเงินตามที่ปรากฏในรายงานประจำปีที่ผ่านมา ตลอดจนทบทวนรายงานของผู้สอบบัญชีเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีต่อกิจการในอนาคตและระบุประเด็นปัญหาทางบัญชีที่สำคัญๆ

เทคนิคต่างๆ ที่ได้กล่าวมาข้างต้นช่วยให้ผู้วิเคราะห์พิจารณาได้ว่างบการเงินของกิจการสะท้อนถึงสาระสำคัญทางเศรษฐกิจของการดำเนินงานอย่างเพียงพอหรือไม่ เพียงใด ดังนั้นในการวิเคราะห์งบการเงินจึงจำเป็นที่ผู้วิเคราะห์จะต้องปรับปรุงงบการเงินเสียก่อนเพื่อให้สะท้อนความเป็นจริงทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดต่างๆ ที่ยกมาข้างต้น The Financial Accounting Standards Board (FASB) ยังได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณภาพกำไรไว้ใน FASB's Discussion Memorandum on "Materiality" ว่ากำไรที่แท้จริง (Real Earnings) หรือกำไรที่มีคุณภาพควรเป็นกำไรที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติ สามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดที่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ที่เสื่อมค่าได้ และเป็นกำไรที่ได้มาจากรายได้ที่เกิดขึ้นประจำ รวมทั้งกิจการที่มีนัยสำคัญที่ก่อให้เกิดกำไรได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว ในความหมายนี้กำไรที่แท้จริงหรือกำไรที่มีคุณภาพจึงเป็นจำนวนที่อยู่ระหว่างกำไรสุทธิทางบัญชีกับกระแสเงินสดจากการดำเนินงานหักด้วยรายการที่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งหรือรายการพิเศษ (สุทธิจากภาษีเงินได้) ที่รวมอยู่ในการคำนวณกำไร กล่าวคือในการคำนวณกำไรที่แท้จริง ผู้วิเคราะห์ควรตัดรายการที่มีใช้เงินสดออกจากการคำนวณ เช่น รายการค่าตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตน รายการตัดจำหน่ายค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชีต่างๆ รายการค่าเผื่อการลดลงของราคาหลักทรัพย์ และนำรายการที่แท้จริงทั้งหมดไปกับสินทรัพย์ไม่มีตัวตนและรายการอื่นๆ ในงวดบัญชีนั้นหักออกจากการคำนวณกำไรที่แท้จริง นอกจากนี้ในบางกรณีผู้วิเคราะห์อาจตัดรายการที่กระทบเงินสดแต่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ซึ่งเป็นรายการที่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งหรือรายการพิเศษออกจากการคำนวณกำไรที่แท้จริง

คุณลักษณะของกำไรที่มีคุณภาพ

จากนิยามที่ได้กล่าวมาข้างต้น (วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543) จะเห็นได้ว่ายังไม่มีนิยามใดนิยามหนึ่งของคุณภาพกำไรที่ถือว่าเป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปหรือไม่มีแม้แต่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพังที่จะเป็นตัวกำหนดว่ากำไรนั้นมีคุณภาพสูงต่ำเพียงใด ผู้วิเคราะห์แต่ละคนจะเข้าใจหรือให้ความหมายของคำว่าคุณภาพกำไรแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ ตลอดจนกำหนดคุณลักษณะของกำไรที่มีคุณภาพ ด้วยแนวคิดที่แตกต่างกันสุดแต่วัตถุประสงค์ของผู้วิเคราะห์แต่ละคน อย่างไรก็ตามผู้ลงทุนและผู้วิเคราะห์หลักทรัพย์มักแยกความแตกต่างระหว่างกำไรที่มีคุณภาพและไม่มีคุณภาพออกเป็นแต่ละประเด็น ดังนี้ (Pearlman, 1978)

1. คำนวณขึ้นจากการใช้หลักการบัญชีที่ยึดหลักความระมัดระวัง (เช่น การตีราคาสินค้าคงเหลือโดยใช้วิธีเข้าหลังออกก่อน และการตัดค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่ง เป็นต้น) ไม่ใช่จากหลักการบัญชีที่หละหลวม เช่น การตีราคาสินค้าคงเหลือโดยวิธีเข้าก่อนออกก่อน และการคิดค่าเสื่อมราคาโดยใช้วิธีเส้นตรง เป็นต้น
2. เป็นกำไรที่มีความเป็นไปได้สูงที่จะสามารถนำไปจัดสรรในรูปเงินสด ไม่ควรเป็นกำไรที่มีแนวโน้มว่าจะไม่สามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดที่จะสามารถไปจัดสรรให้แก่ผู้ถือหุ้นได้
3. เป็นกำไรที่ไม่ผันผวนไปจากเส้นแนวโน้มกำไรในอดีต (Earnings trend line) หรือจากเส้นแนวโน้มกำไรมาโดยตลอด
4. เป็นกำไรที่ไม่ว่าจะเป็นการในอดีตหรือกำไรในปัจจุบันจะต้องเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของกระแสกำไร (Earnings Stream) ในอนาคต
5. เป็นกำไรที่เกิดจากการประกอบธุรกิจพื้นฐานของกิจการอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรเป็นกำไรที่จะไม่เกิดขึ้นอีกหรือเกิดจากกิจกรรมอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากกิจกรรมขั้นพื้นฐานทางธุรกิจของกิจการ
6. เป็นกำไรที่สะท้อนถึงความระมัดระวังและความเป็นจริง (Prudent, Realistic view) ของกิจการในการมองสถานการณ์ที่กิจการประสบอยู่ในปัจจุบันและที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ไม่ควรเป็นกำไรที่ไม่สะท้อนความเป็นจริงทางเศรษฐกิจและเกิดหลักการบัญชีที่เกิดจากการมองอนาคตในแง่ดีมากเกินไป
7. เป็นกำไรที่เมื่อผู้วิเคราะห์ได้พิจารณาจนครบถ้วนถี่ พบว่าไม่มีการปกปิดใดๆ ที่อาจเป็นไปได้ เช่น การตัดจำหน่ายสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเป็นค่าใช้จ่ายทันทีในงวดที่เกิดขึ้น ไม่ควรเป็นกำไรที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแสดงสินทรัพย์ที่ในราคาที่สูงเกินไปกว่ามูลค่าที่คาดว่าจะได้รับคืน

8. เป็นกำไรที่เกิดจากการดำเนินงานอย่างแท้จริง ไม่ควรเป็นกำไรที่เกิดจากการทำธุรกรรมทางการเงินที่เป็นที่น่าสงสัย หรือธุรกรรมทางการเงินที่ทำพว้าเพื้อ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนได้ส่วนเสียของผู้ถือหุ้นในกิจการตามมา

9. เป็นกำไรที่เกิดจากการดำเนินธุรกิจภายในประเทศ ไม่ควรได้มาจากการดำเนินงานในต่างประเทศเป็นหลัก

10. เป็นกำไรที่สามารถเข้าใจได้โดยง่าย ไม่ควรที่จะต้องศึกษาจากหมายเหตุประกอบงบการเงินที่ตามมาหลายๆ หน้า ซึ่งจะมีแต่เฉพาะผู้ที่ศึกษาในระดับปริญญาเอกทางการบัญชีและภาษาศาสตร์ร่วมกันเท่านั้นที่จะสามารถเข้าใจได้

จากคุณสมบัติของกำไรที่มีคุณภาพสูง หรือ คำทั้งหมดที่กล่าวมา จึงอาจสรุปได้ว่าปัจจัยที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์คุณภาพกำไร มีดังนี้

1. ผลกระทบของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีต่อกิจการ
2. ความผันผวนของกำไร
3. รายการที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวหรือไม่บ่อยครั้ง
4. ฐานะการเงินของกิจการ
5. นโยบายภาษี
6. วัตถุประสงค์ของผู้ใช้ข้อมูลกำไร
7. คุณภาพสินทรัพย์ก่อให้เกิดรายได้
8. นโยบายบัญชี
9. กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเป็นประจำ
10. กระแสเงินสดที่อยู่เบื้องหลังการเกิดกำไร

อย่างไรก็ตามผู้วิเคราะห์จะต้องตระหนักด้วยว่าจวบจนปัจจุบันนี้ยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนว่าปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อมูลค่าของหลักทรัพย์อย่างไร นอกจากนี้ในการประเมินคุณภาพกำไร ยังไม่มีผู้ใดกำหนดมาตรฐานในการจัดอันดับความสำคัญของปัจจัยทั้ง 10 ข้างต้นขึ้นจึงจะสามารถเป็นที่ยอมรับของทุก ๆ ฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นการจัดอันดับโดยเรียงเป็นแต่ละปัจจัยไปหรือเรียงเป็นกลุ่มๆ ไป ประการสุดท้ายนัยสำคัญของแต่ละปัจจัยย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามแนวโน้มของเศรษฐกิจและความสามารถของผู้ลงทุนแต่ละรายที่จะแบกรับความเสี่ยงจากปัจจัยต่างๆข้างต้น จึงอาจสรุปได้ว่ากิจการที่มีคุณภาพจะมีคุณลักษณะร่วมกันดังนี้ (Pearlman, 1978)

1. นโยบายการบัญชีที่ยืดหลักความระมัดระวังและหลักความสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลให้การวัดฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้ดุลย-พินิจในการประมาณการภายใต้ความไม่แน่นอนด้วยความรอบคอบระมัดระวัง
2. กระแสกำไรก่อนหักภาษีเงินได้ที่ได้มาจากรายการที่เกิดขึ้นเป็นประจำ (มากกว่าที่จะได้มาจากรายการที่เกิดเพียงครั้งเดียว) และได้มาจากธุรกิจพื้นฐานของกิจการอย่างแท้จริง
3. ยอดขายที่สามารถเปลี่ยนกลับมาเป็นเงินสดได้รวดเร็วภายหลังจากที่ได้บันทึกไว้ตามเกณฑ์คงค้างไม่มากนัก
4. ระดับของกำไรสุทธิและระดับของการเติบโตของกำไรที่ไม่ได้เกิดจากการที่กิจการเสียภาษีในอัตราที่ลดลงโดยการใช้วิธีที่เสี่ยงต่อการปรับเปลี่ยนประมวลรัษฎากรตามมาในอนาคตหรือโดยการใช้วิธีที่จะทำให้เกิดข้อจำกัดที่ร้ายแรงตามมาจากการหลบเลี่ยงการเสียภาษีหรือจากการตั้งรายการต่างๆ เป็นรายการรอดักบัญชี
5. ระดับของโครงสร้างหนี้สินที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจและโครงสร้างเงินทุนที่ไม่ได้มีการตัดแปลงเพื่อสร้างกำไรต่อหุ้นที่สูงเกินกว่าความเป็นจริง
6. ประมาณการตัวเลขกำไรที่ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้ได้มาจากกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงภายใต้ภาวะเงินเฟ้อหรือไม่ได้ได้มาจากกำไรที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน
7. กำไรที่มีเสถียรภาพสามารถพยากรณ์ความสามารถในการทำกำไรของกิจการในอนาคตได้ และเป็นตัวบ่งชี้ระดับกำไรในอนาคตที่ดี

สำหรับกิจการที่มีกำไรที่ด้อยคุณภาพจะมีคุณลักษณะตรงข้ามกับคุณลักษณะทั้งหมดที่ได้ยกมาข้างต้น

เทคนิคในการวิเคราะห์คุณภาพกำไร

1.1 ข้อพิจารณาทางด้านการเงินและการดำเนินงาน

ในการวัดคุณภาพกำไร (วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543) ผู้วิเคราะห์ไม่ควรพิจารณาแต่เฉพาะตัวเลขในงบกำไรขาดทุนแต่ควรให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางการเงิน ฐานะสภาพคล่องทางการเงิน ความพร้อมของแหล่งเงินทุน ตลอดจนโครงสร้างค่าใช้จ่ายดำเนินงานของกิจการด้วย ตัวอย่างเช่น อัตราการเปลี่ยนแปลงในกำไรก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีเงินได้เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเปลี่ยนแปลงในยอดขาย (Degree of Operating leverage) เป็นตัวบ่งบอกคุณภาพกำไร

ได้ดีในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ยิ่งโครงสร้างต้นทุนส่วนใหญ่ของกิจการเป็นต้นทุนคงที่ ค่าไร (ก่อนหักดอกเบี้ยและภาษีเงินได้) ย่อมมีความผันผวนสูงหากยอดขายของกิจการเปลี่ยนแปลงไปไม่ ว่าไปในทางเพิ่มขึ้นหรือลดลงเพียงเล็กน้อย และยิ่งความผันผวนของกำไรมีสูงขึ้นเท่าไร คุณภาพ กำไรจะลดลงเท่านั้น ตลอดจนผู้ลงทุนจะมองว่าหลักทรัพย์ของกิจการมีความเสี่ยงสูง ผู้วิเคราะห์ ต้องระวังด้วยว่าเมื่อต้นทุนผันแปรของกิจการ (เมื่อคิดเป็นร้อยละของยอดขาย) ปรับตัวลดลงจะทำให้ การจับคู่ระหว่างค่าใช้จ่ายกับรายได้ เพื่อวัตถุประสงค์ในการคำนวณกำไรเป็นไปได้อย่างขึ้น เนื่องจากการสร้างรายได้ให้สัมพันธ์กับต้นทุนจะเป็นไปได้อย่าง หากกิจการมีโครงสร้างต้นทุนใน ลักษณะนี้ประสบกับปัญหาการดำเนินงานก็มักจะนำรายจ่ายที่เกิดขึ้น ไปตั้งเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัด บัญชีหรือตั้งเป็นต้นทุนสินทรัพย์มากกว่าที่จะตัดเป็นค่าใช้จ่ายในงวดนั้นทันที ซึ่งจะทำให้คุณภาพ กำไรลดลง การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและการวิเคราะห์แนวโน้มอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ วิเคราะห์ในการประเมินคุณภาพกำไรจากการดำเนินงานของแต่ละกิจการ ตัวอย่างเช่น ไม่ว่า กิจการจะมีต้นทุนคงที่สูงขึ้น เมื่อเทียบกับต้นทุนรวมหรือความสัมพันธ์ระหว่างกำไรจากการ ดำเนินงานและปริมาณการขายมีการเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้อาจจะเป็นตัวบ่งบอก ว่ากิจการมีค่าใช้จ่ายประจำสูงขึ้น ความไม่มีเสถียรภาพของกำไรจะมีมากขึ้น และกำไรจะค่อย ๆ คุณภาพตามมา นอกจากนี้กำไรที่ลดลงอันเนื่องมาจากค่าใช้จ่ายประจำสูงขึ้น ยังเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพ กำไรที่ลดลงด้วย ความสามารถในการรักษาระดับทุน (Maintenance of Capital Assets) อย่างเพียงพอเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพกำไรของกิจการที่ดีด้วยเช่นกัน หากกิจการไม่ได้มีการรักษาระดับ ทุนไว้เพียงพอ กำไรจะสูงเกินกว่าความเป็นจริง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากความสามารถของ กิจการในการจัดสรรเงินปันผล และความสามารถในการคงไว้ซึ่งประสิทธิภาพในการดำเนินงาน กำไรในลักษณะนี้ถือเป็นกำไรที่ด้อยคุณภาพ โครงสร้างหนี้สินของกิจการ ฐานะสภาพคล่อง และ ความพร้อมของแหล่งเงินทุนต่างมีส่วนกำหนดคุณภาพกำไร หากโครงสร้างหนี้สินของกิจการ ปรับตัวสูงขึ้น การจัดหาแหล่งเงินทุนเป็นการเพิ่มเติมจะทำได้ยากขึ้น แม้ว่ากิจการจะสามารถจัดหา แหล่งเงินทุนได้ในที่สุด อัตราดอกเบี้ยก็มักจะสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยของภาระหนี้สินที่กิจการแบกรับ อยู่ในขณะนั้น และเมื่อค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย (คงที่) ปรับตัวสูงขึ้น กำไรก็จะมีค่าผันผวนมากขึ้น และไม่เป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้ลงทุนอีกต่อไป แหล่งเงินทุนถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการเติบโต ต่อไปในอนาคตของกิจการ การจะได้มาซึ่งแหล่งเงินทุนหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของกำไร ของกิจการเป็นสำคัญ หากกิจการไม่สามารถจัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อการขยายการดำเนินงานที่มี ต้นทุนทางการเงินที่สมเหตุสมผลและพอจะแบกรับได้ ก็จะไม่สามารถรักษาอัตราการเติบโตไว้ได้ และความมีเสถียรภาพของกำไร ก็จะถูกทำลายไปในที่สุด สภาพคล่องทางการเงินเป็นตัววัด ความสามารถของกิจการในการจ่ายชำระหนี้สินระยะสั้น แม้ว่าสภาพคล่องทางการเงินไม่ได้ขึ้นอยู่กับ

กับกำไรที่กิจการประกาศในแต่ละงวด กิจการที่ไม่สามารถชำระคืนหนี้ในระยะสั้นได้มักหันไปสู่การใช้มาตรการอื่นๆ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนต่อกำไรในอนาคต และเกิดความเสียหายตามมา นอกจากนี้ผู้วิเคราะห์ยังมองว่ากำไรของธุรกิจที่มีใช้สถาบันการเงิน ที่ได้มาจากรายได้ดอกเบี้ยเป็นส่วนใหญ่เป็นกำไรที่ด้อยคุณภาพ

1.2 ข้อพิจารณาทางด้านอุตสาหกรรม

ในการวิเคราะห์คุณภาพกำไร ควรวิเคราะห์อุตสาหกรรมควบคู่ไปด้วย อย่างไรก็ตาม วิธีปฏิบัติทางบัญชี และธุรกรรมทางการเงินซึ่งเป็นที่ยอมรับในอุตสาหกรรมหนึ่ง อาจไม่เป็นที่ยอมรับในอีกอุตสาหกรรมหนึ่งก็เป็นได้ ตัวอย่างเช่น การตั้งค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยที่เกี่ยวข้องกับเงินกู้ที่กิจการนำมาใช้ในงานก่อสร้าง เป็นต้นทุนสินทรัพย์อาจเป็นที่ยอมรับในสายตาของผู้ลงทุนในธุรกิจสาธารณูปโภค เนื่องจากพอจะมีเหตุผลที่จะเชื่อได้ว่าอัตราค่าบริการในอนาคตจะสามารถชดเชยต้นทุนดอกเบี้ยที่นำมาตั้งเป็นต้นทุนสินทรัพย์ได้ ในทางตรงข้ามแม้ว่าการตั้งดอกเบี้ยเป็นต้นทุนสินทรัพย์จะเป็นหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป การบันทึกค่าใช้จ่ายดอกเบี้ยเป็นต้นทุนสินทรัพย์ระหว่างการก่อสร้างของภาคธุรกิจอุตสาหกรรม แต่กลับไม่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เนื่องจากความไม่แน่นอนตามสมควรที่รายได้ในอนาคต จะสามารถชดเชยต้นทุนดอกเบี้ยที่นำมาตั้งเป็นต้นทุนสินทรัพย์มีน้อยกว่าธุรกิจสาธารณูปโภค

ปัจจัยทางด้านการเมือง และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพกำไร ปัจจัยเหล่านี้ผู้บริหารจะไม่สามารถควบคุมได้ ตัวอย่างเช่น ผู้วิเคราะห์หามองว่ากำไรจากกิจการในต่างประเทศซึ่งภาวะเศรษฐกิจและการเมืองขาดเสถียรภาพเป็นกำไรที่ด้อยคุณภาพ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากความเสี่ยงจากการที่กิจการที่ประกอบธุรกิจในประเทศนั้น ๆ อาจตกเป็นของรัฐในที่สุดและจากข้อจำกัดต่างๆ ที่รัฐบาลของประเทศนั้นๆ กำหนดไว้เกี่ยวกับการโอนถ่ายกำไรกลับมายังประเทศผู้ลงทุน นอกจากนี้ข้อกำหนดต่างๆ ของรัฐ เช่น การควบคุมราคาสินค้าและค่าแรง อาจส่งผลในทางลบต่อความมีเสถียรภาพของกำไรและคุณภาพกำไร

1.3 การใช้หลักความระมัดระวังในการจัดทำข้อมูลทางบัญชี

คุณลักษณะของกำไรที่มีคุณภาพสูง เช่น การใช้หลักความระมัดระวังในการจัดทำตัวเลขทางบัญชีและนำเสนองบดุลที่สะท้อนฐานะการเงินที่เป็นจริง ขึ้นอยู่กับวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่กิจการใช้อยู่ ดังนั้นหากกิจการสองแห่งเหมือนกันทุกประการ ยกเว้นกิจการหนึ่งใช้หลักการบัญชีที่หละหลวมกว่าอีกกิจการหนึ่ง กิจการที่ใช้หลักการบัญชีที่ยึดหลักความระมัดระวัง ในระดับที่

มากกว่าจะสะท้อนให้เห็นในแง่ของการแสดงกำไรที่ต่ำกว่า และการนำเสนอบุคคลที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้ดุลยพินิจในการประมาณรายการต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง

อย่างไรก็ตาม ภายใต้ทฤษฎีตลาดทุนที่มีประสิทธิภาพ ตลาดสามารถมองเห็นความแตกต่างในตัวเลขกำไรของสองกิจการ อันเกิดจากการใช้นโยบายบัญชีที่แตกต่างกันได้อย่างทะลุปรุโปร่งและยินดีที่จะซื้อหลักทรัพย์ของสองกิจการด้วยราคาที่เท่ากัน หากทฤษฎีนี้เป็นจริงและมองในแง่คณิตศาสตร์แบบง่าย ๆ กิจการที่แสดงกำไรที่ต่ำกว่า (กิจการที่ใช้หลักความระมัดระวังที่มากกว่า) ย่อมมีค่าอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสูงกว่ากิจการที่แสดงกำไรสูงกว่า (กิจการที่ใช้หลักการบัญชีที่หละหลวมกว่า) เพราะมูลค่าหลักทรัพย์ที่เท่ากันจะถูกหารด้วยตัวเลขกำไรที่ต่ำกว่านั่นเอง

1.4 ความผันผวนและความไม่แน่นอนของตัวเลขกำไร

ความผันผวน และความไม่แน่นอนของตัวเลขกำไร เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดคุณภาพกำไร เนื่องจากตลาดจะหวัวิตกในความไม่แน่นอนและสะท้อนอารมณ์อ่อนไหวนี้ออกมาในแง่ของอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรต่ำ ดังนั้นเนื่องจากกำไรที่มีคุณภาพเป็นสัญลักษณ์ของกำไรที่มีเสถียรภาพและสามารถใช้ในการพยากรณ์กำไรในอนาคตได้เป็นอย่างดี ผู้ลงทุนที่ยึดติดกับตัวเลขกำไรในการตัดสินใจลงทุน จึงมีแนวโน้มที่จะยอมซื้อสินทรัพย์ของกิจการหนึ่งด้วยราคาที่สูงกว่า (อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรที่สูงกว่า) อีกกิจการหนึ่งซึ่งมีกำไรที่ค่อนข้างผันผวนและมีความไม่แน่นอนสูง

1.5 เงินปันผล

คุณภาพกำไรยังขึ้นอยู่กับความสามารถในปัจจุบันของกิจการในการจ่ายเงินปันผล (ความใกล้เคียงกันระหว่างตัวเลขกำไร กับเงินสดจากการดำเนินงานที่จะสามารถนำไปจัดสรรในรูปแบบเงินปันผล) เงินสดจากการดำเนินงานนอกจากจะต้องเพียงพอต่อการจ่ายเงินปันผลแล้ว ยังจะต้องสามารถนำกลับไปลงทุนต่อในสินทรัพย์ใหม่หรือชำระคืนหนี้ได้ด้วย ดังนั้นผู้ลงทุนที่ใช้กลยุทธ์ในการลงทุนที่มุ่งเน้นเงินปันผลตอบแทนจะให้ให้นิยามของคุณภาพกำไรในลักษณะที่กล่าวมาและให้ค่าอัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรที่สูงกว่าหากกิจการนั้น มีผลกำไรที่สะท้อนเงินสดและจะสามารถนำไปจัดสรรได้จริง

1.6 ความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ

ผู้วิเคราะห์บางคนให้นิยามคุณภาพกำไรว่าเป็นความใกล้เคียงกันระหว่างกำไรกับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ (Economic Reality) ที่อยู่เบื้องหลังการจัดทำตัวเลขกำไร แม้ว่าการประเมินความเป็นจริงทางเศรษฐกิจค่อนข้างที่จะโหนเอียงไปตามดุลยพินิจของผู้วิเคราะห์แต่ละราย แต่ผู้วิเคราะห์ที่ใช้เกณฑ์นี้ ในการวิเคราะห์เชื่อว่าพวกเขาจะต้องสามารถค้นหาความเป็นจริงทางเศรษฐกิจได้ ในที่สุดก็จะนำมาใช้ในการเปรียบเทียบกับผลกำไรของแต่ละกิจการ สมมติว่าผู้วิเคราะห์สามารถค้นหาความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ ที่จะนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดคุณภาพกำไรได้ในที่สุด ก็จะได้อธิบายที่ว่ากำไรที่มีคุณภาพสูงที่สะท้อนความเป็นจริงทางเศรษฐกิจได้ใกล้เคียงกว่า (Actual, High - Quality Earning) ย่อมมีคุณค่าในสายตาของผู้วิเคราะห์มากกว่ากำไรที่ว่ามีคุณภาพสูงแต่เกิดจากตกแต่งกำไร

1.7 ความโปร่งใสในหลักการบัญชี

นอกเหนือจากเกณฑ์ต่างๆ ที่กล่าวมา ลักษณะเชิงคุณภาพอีกประการหนึ่งที่น่านำมาใช้พิจารณาคุณภาพกำไรคือ กำไรจะต้องเป็นตัวเลขที่สามารถเข้าใจได้ (Basic Understandability) กล่าวคือ หากมีกิจการสองแห่งให้เลือกซึ่งมีตัวเลขกำไรที่ผ่านมาและประมาณการกำไรเท่ากันทุกประการ ผู้ลงทุนจะให้มูลค่าหลักทรัพย์ของกิจการที่มีกระแสกำไรที่ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างตรงไปตรงมา และให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่ไม่ซับซ้อนสูงกว่าหลักทรัพย์ของกิจการที่มีกระแสกำไรที่ยากเกินกว่าที่ผู้ลงทุนจะสามารถเข้าใจได้

1.8 สัญญาณเตือนภัย

เหตุผลประการหนึ่งที่ผู้วิเคราะห์จะต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์คุณภาพกำไรก็คือ การค้นหาสัญญาณเตือนภัยซึ่งเป็นตัวบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของกิจการที่จะเกิดขึ้นตามมาซึ่งอาจยังไม่ได้มีการสะท้อนเข้าไปในราคาหลักทรัพย์ของกิจการนั้น หรือไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนจากตัววัดผลการดำเนินงานหรือตัววัดฐานะการเงินที่สำคัญๆ

การวัดคุณภาพกำไรจากสัญญาณเตือนภัยเกิดจากอุดมการณ์ หรือความเชื่อของผู้วิเคราะห์ที่ว่าผู้บริหารโดยทั่วไปย่อมต้องการที่จะ (1) ใช้หลักการบัญชีที่ขัดหลักความระมัดระวังไว้ก่อน (2) พึ่งพิงรายได้จากการดำเนินงานในการสร้างผลกำไรให้กับกิจการ และ (3) จัดหาเงินในรูปแบบของการก่อหนี้กับแหล่งภายนอกด้วยความรอบคอบระมัดระวัง และเมื่อผู้บริหารเริ่มหันเหไปจากอุดมการณ์ที่ได้กล่าวมานี้ สมมติฐานของผู้วิเคราะห์ก็คือกิจการอาจกำลังตกอยู่ในสภาวะการณ์ที่ไม่

สามารถทำให้อุณหภูมิของพวกเขากลับมาเป็นจริงได้ การวัดคุณภาพกำไรจากสัญญาเดือนถัดไปจึงเป็นการตอกย้ำว่าความเบี่ยงเบนไปจากอุณหภูมิที่ตั้งกล่าวเป็นแค่เพียงสัญญาเดือนถัดไปและไม่ใช่ว่าบ่งบอกว่ากิจการกำลังประสบกับสถานการณ์ที่เลวร้ายลงไปกว่าเดิมหรือสถานการณ์ที่ไม่เป็นผลดีต่อกิจการ การค้นหาสัญญาเดือนถัดไปจึงเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการวิเคราะห์คุณภาพกำไรและยังไม่ใช่ว่าจบในตัว

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของรายการสัญญาเดือนถัดไปส่วนหนึ่งที่อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพกำไรและปัญหาอันอาจเกิดขึ้นตามมา (Pearlman, 1978 อ้างในวรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543)

1. รายงานของผู้สอบบัญชีที่ขาดความน่าเชื่อถือ ใช้คำพูดประหลาดๆ กล่าวถึงความไม่แน่นอนต่างๆ ที่มีสาระสำคัญ ออกรายงานที่ล่าช้ากว่าปกติ หรือมีการชี้แจงถึงการเปลี่ยนแปลงตัวผู้สอบบัญชี สัญญาเดือนถัดไปเหล่านี้อาจเป็นตัวบ่งบอกว่าผู้บริหารและผู้สอบบัญชีมีความเห็นที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับรายการบางรายการ ว่าควรมีวิธีปฏิบัติทางบัญชีอย่างไรจึงจะเกิดความเหมาะสม โดยทั่วไปความเห็นที่ขัดแย้งกันนี้ มักจะเกี่ยวข้องกับรายการที่มีความเสี่ยงสูง

2. การลดลงในค่าใช้จ่ายที่เป็นไปตามดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร (Total managed costs) เช่น ค่าโฆษณา (หรือการลดลงเมื่อเทียบกับรายได้ค่าขาย) ฝ่ายบริหารจะลดค่าใช้จ่ายเหล่านี้ลงเพื่อให้กิจการทำกำไรได้เข้าเป้า เมื่อรายจ่ายเหล่านี้ลดลง จึงมักมีคำถามตามมาว่าจะทำผลประโยชน์ในระยะยาวที่กิจการจะได้รับเกิดความเสียหายตามมาด้วยหรือไม่

3. การเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชี หรือการเปลี่ยนแปลงในนโยบายการบัญชีที่กิจการที่ใช้อยู่ไปสู่นโยบายบัญชีที่หละหลวมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางบัญชีอาจเป็นสัญญาบ่งบอกว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจของกิจการกำลังเปลี่ยนแปลงไป หรืออาจเป็นแค่เพียงการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่ผลกำไรและอัตราการเติบโตของกำไรที่สูงขึ้น

4. การเพิ่มขึ้นของบัญชีลูกหนี้หรือรายได้ค้างรับที่แตกต่างไปจากยอดที่กิจการประสบอยู่ในอดีตอย่างเห็นได้ชัด อาจเป็นตัวบ่งบอกว่ากิจการได้มีการให้สินเชื่อทางการค้าเพื่อกระตุ้นยอดขายให้ทำกำไรเข้าเป้า ยอดขายเหล่านี้ อาจเกิดจากการขายให้กับลูกค้าที่มีความเสี่ยงสูงต่อการผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งยอดขายเหล่านี้ควรเกิดขึ้นในปีหน้าแต่ถูกขยับเข้ามาเป็นยอดขายของปีปัจจุบัน หรืออาจเป็นยอดขายที่ก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินแก่ผู้ขายตามมาในภายหลัง

5. การขยายตัวของบัญชีเจ้าหนี้การค้า ที่แตกต่างไปจากยอดที่กิจการประสบอยู่ในอดีตอย่างเห็นได้ชัด หรือการขยายระยะเวลาการชำระหนี้มากเกินไป โดยปกติอาจเป็นสัญญาบ่งบอกว่ากิจการต้องการทำให้ยอดดุลของบัญชีเจ้าหนี้คล้ายกับว่าเพิ่งเกิดขึ้นล่าสุด ณ วันที่จัดทำงบดุล

6. การเพิ่มขึ้นในยอดคงเหลือในบัญชีสินทรัพย์ไม่มีตัวตนอย่างผิดปกติเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ากิจการอาจกำลังตั้งรายจ่ายในสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชีเนื่องจาก รายได้ที่กิจการทำได้ไม่เพียงพอต่อการที่จะชดเชยรายจ่ายดังกล่าวหากมีการตัดเป็นค่าใช้จ่ายในงวด ที่เกิดขึ้น

7. มีรายได้มาจากรายการที่เกิดเพียงครั้งเดียวและไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้ เช่น กำไรจากการจำหน่าย อาคารสำนักงานใหญ่ เป็นต้น การจำหน่ายสินทรัพย์ออกไปในราคาที่ทำ กำไรเช่นนี้ อาจทำขึ้นเพียงเพื่อทำให้กำไรที่เกิดขึ้นจริงไม่ต่างไปจากกำไรที่ได้ประมาณการไว้

8. การลดลงในอัตรากำไรขั้นต้น อาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าการแข่งขันทางด้านราคาทำ ให้กิจการไม่สามารถปรับราคาสินค้าได้ตามใจชอบ หรืออาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่า กิจการไม่ สามารถที่จะควบคุมต้นทุนได้ ทำให้ส่วนผสมผลิตภัณฑ์ที่กิจการทำอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

9. การลดลงในสำรองต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการตัดจ่ายโดยตรงจากสำรองหรือการโอนกลับ รายการสำรองต่างๆ การตัดจ่ายโดยตรงจากสำรองเป็นตัวบ่งบอกว่ารายการอันอาจเกิดขึ้นซึ่งได้มีการ ตั้งสำรองเพื่อสำหรับจำนวนนี้ไว้แล้วได้เกิดขึ้นตามนั้นจริง ในขณะที่การโอนกลับรายการที่ตั้ง สำรองไว้เป็นตัวบ่งบอกว่ากิจการทำขึ้นเพื่อสร้างภาพกำไร

10. การเพิ่มขึ้นในเงินกู้ยืมเป็นสัญญาณบ่งบอกว่า กิจการกำลังประสบกับปัญหาในการ จัดหาเงินทุนเพื่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จากแหล่งเงินทุนภายในกิจการ

11. การเพิ่มขึ้นในบัญชีภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี อาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ากิจการกำลัง ใช้หลักการบัญชีที่หละหลวมในการจัดทำตัวเลขกำไร เพื่อนำเสนอต่อสาธารณชนหรือเป็น สัญญาณบ่งบอกว่ากำไรก่อนหักภาษีเงินได้ ซึ่งเป็นตัววัดผลการดำเนินงานที่แท้จริงของกิจการ กำลังปรับตัวไปในทางลดลง

12. ยอดคลุลของบัญชีเงินสดและบัญชีเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด ต่ำมาก ณ วันสิ้นปีอาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่า กิจการอาจมีการนำเงินสดไปชำระคืนหนี้ เพื่อ ปรับปรุงอัตราส่วนทุนหมุนเวียนให้สูงขึ้น

13. ยอดเงินกู้ยืมระยะสั้นสูงขึ้นอย่างผิดปกติ ณ วันสิ้นปี หรือ ณ ช่วงเวลาที่แตกต่าง ไปจากปีที่ผ่านๆมา อาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่ากิจการอาจกู้ยืมเงินมาเพื่อสนับสนุนการขายสินค้า เป็นเงินเชื่อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มยอดขายตอนปลายงวดให้สูงขึ้นหรือเป็นสัญญาณบ่งบอกว่า รูปแบบของการดำเนินธุรกิจอาจกำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

14. อัตราหมุนเวียนของสินค้าคงเหลือที่ต่ำลง อาจเป็นสัญญาณบ่งบอกว่าปัญหาทางด้าน การขาย ปัญหาทางด้านสินค้าคงเหลือหรือปัญหาทางด้านการผลิตกำลังเกิดขึ้น

นอกเหนือจากสัญญาเงินเดือนกับข้างต้น ผู้วิเคราะห์ควรให้ความสำคัญกับสัญญาเงินเดือนกับอื่น ๆ อีกดังนี้ (Schilit, 1993 อ้างในวรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543)

1. เงินสดบางส่วนของกิจการมีข้อจำกัดในการใช้
2. บัญชีลูกหนี้การค้าหรือรายได้ค้างรับ
 - 2.1 ลูกหนี้การค้าหรือรายได้ค้างรับค้างชำระเกินกำหนดค่อนข้างมาก
 - 2.2 บัญชีลูกหนี้การค้าหรือรายได้ค้างรับมียอดสูงขึ้นในขณะที่ยอดขายไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปีก่อนๆ
 - 2.3 การพึ่งพิงอยู่กับลูกค้าเพียงรายเดียวหรือสองสามราย
 - 2.4 อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้การค้าที่ลดลงมีจำนวนสูงที่ยังไม่พ้นระยะเวลาที่ให้สิทธิแก่ลูกค้าในการส่งคืนสินค้า
3. สินค้าคงเหลือ
 - 3.1 สินค้าคงเหลือเพิ่มขึ้นในขณะที่ยอดขายไม่เปลี่ยนแปลงไปจากปีก่อนๆ
 - 3.2 สินค้าคงเหลือที่กิจการนำไปใช้เป็นหลักทรัพย์สินค้าประกัน
 - 3.3 การประกันภัยที่อาจทำไว้ไม่เพียงพอ
 - 3.4 การเปลี่ยนแปลงวิธีการตีราคาสินค้าคงเหลือ
 - 3.5 การนำต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องมารวมไว้เป็นส่วนหนึ่งของสินค้าคงเหลือ
4. เงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด
 - 4.1 การโอนถ่ายจากสินทรัพย์หมุนเวียนไปเป็นสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน
 - 4.2 การบันทึกเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดไว้สูงเกินกว่าต้นทุนที่กิจการได้มา
 - 4.3 ไม่มีการตัดจำหน่ายเงินลงทุนในหลักทรัพย์ในความต้องการของตลาดที่มีความเสี่ยงต่อการลดลงในมูลค่าอย่างถาวรออกจากบัญชี
5. สินทรัพย์ถาวร เช่น ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์
 - 5.1 เครื่องจักรและเทคโนโลยีล้ำสมัย
 - 5.2 ค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงสูง

- 5.3 ผลผลิตที่ลดลง
- 5.4 การคิดค่าเสื่อมราคาค่าเกินไป
- 5.5 การเปลี่ยนแปลงวิธีการคิดค่าเสื่อมราคา
- 5.6 การขยายระยะเวลาการตัดค่าเสื่อมราคา
- 5.7 ค่าเสื่อมราคาลดลง
- 5.8 การตัดจำหน่ายสินทรัพย์ออกจากบัญชีเป็นจำนวนมาก

6. สินทรัพย์ไม่มีตัวตน

- 6.1 ระยะเวลาการตัดจำหน่ายที่ยาวเกินไป
- 6.2 ขยายระยะเวลาการตัดจำหน่าย
- 6.3 สินทรัพย์ไม่มีตัวตนเมื่อเทียบกับสินทรัพย์รวมและส่วนของผู้ถือหุ้นมีสัดส่วน

ค่อนข้างสูง

6.4 ยอดดุลของบัญชีค่าความนิยมค่อนข้างสูงต่างๆที่ศักยภาพในการทำกำไรของบริษัท
ที่ถูกลงทุนเริ่มลดถอย

7. หนี้สินโดยประมาณ (Estimated liabilities) แสดงไว้ต่ำเกินไป

การวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยใช้เทคนิคอื่น ๆ

แนวความคิดคุณภาพกำไร (วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543) เกิดจากความจำเป็นที่ผู้วิเคราะห์จะต้องเปรียบเทียบกำไรของแต่ละกิจการ และตระหนักถึงควมมีคุณภาพกำไรของแต่ละกิจการเมื่อมีการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ แม้ว่าคุณภาพกำไรจะไม่มีนิยามที่เด่นชัดแต่จากนิยามต่างๆ ที่ได้ยกมาทั้งหมด สรุปได้ว่าคุณภาพกำไรเกี่ยวข้องกับประเด็นต่อไปนี้

1. ระดับของความระมัดระวังในการคำนวณกำไร
2. ระดับของความมีสหสัมพันธ์ระหว่างกำไรทางบัญชีกับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังการคำนวณกำไร
3. ความผันผวนขึ้นลงหรือความมีเสถียรภาพของกำไร
4. ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรที่คำนวณขึ้นตามเกณฑ์คงค้างรับกระแสเงินสดที่อยู่เบื้องหลังกำไร

5. ระดับของการก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพียงพอต่อการรักษาสินทรัพย์ (ระดับทุน) ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งานและต่อการเพิ่มผลกำไรในอนาคต
6. ระดับของการพึ่งพิงรายการที่มีใช้เงินสด (Noncash items) ในการก่อให้เกิดกำไร
7. ระดับของการพึ่งพิงรายการที่มีได้มาจากการดำเนินงาน (Non-operation items) ในการก่อให้เกิดกำไร
8. ระดับของการใช้ประโยชน์จากต้นทุนคงที่ในการดำเนินงาน (Degree of operating leverage) ระดับของการใช้ประโยชน์จากเงินทุนที่ได้มาจากการก่อหนี้ (Degree of financial leverage) และอัตราการยกระดับรวม (Combined leverage)

นอกเหนือจากเทคนิคต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ในทางปฏิบัติผู้วิเคราะห์ยังสามารถใช้วิธีการอื่นๆอีกเข้าช่วย ได้แก่

1. ประเมินผลกระทบของนโยบายการบัญชีที่กิจการใช้อยู่ที่มีต่อคุณภาพกำไร
2. ประเมินฝ่ายบริหาร
3. ประเมินความสามารถของกิจการในการจ่ายเงินปันผลเป็นเงินสดและความสามารถในการลงทุนต่อ (Reinvestment)
4. ใช้ Ranked Order Analysis Program
5. วัดความแปรปรวนและความเสี่ยง
6. ใช้อัตราส่วนจากงบกระแสเงินสด
7. วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary expenses)

1. การประเมินผลกระทบของนโยบายการบัญชีที่กิจการใช้อยู่ที่มีต่อคุณภาพกำไร

ผลกระทบของนโยบายการบัญชีที่มีต่อคุณภาพกำไร

ลักษณะของนโยบายการบัญชี	ผลกระทบที่มีต่อคุณภาพกำไร
1. หละหลวม (Liberal)	ทางลบ
2. ระมัดระวังมากเกินไป (Ultraconservative)	ทางลบ
3. สะท้อนความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ	ทางบวก
4. ค่าต่างๆ ที่ประมาณขึ้นต่างไปจากค่าที่แท้จริงอย่างมีสาระสำคัญ	ทางลบ
5. นโยบายการบัญชีของกิจการแตกต่างไปจากนโยบายการบัญชีที่ใช้อยู่ในอุตสาหกรรมนั้น	ทางลบ
6. การตั้งค่าใช้จ่ายที่โอกาสจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกิจการในอนาคตมีน้อยมากเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี	ทางลบ
7. การเปลี่ยนแปลงทางบัญชีเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการบัญชีที่ทางการกำหนดหรือที่ทางการเสนอแนะ	ทางบวก
8. การเปลี่ยนแปลงทางบัญชีที่ขาดเหตุผลสนับสนุน ทั้งนี้เมื่อได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงรอบด้าน	ทางลบ
9. การเปลี่ยนแปลงทางบัญชีเกิดขึ้นบ่อยครั้ง	ทางลบ
10. Income smoothing	ทางลบ
11. กำไรที่ได้มาจากการขยับรายได้ในอนาคตเข้ามาเป็นรายได้ในงวดปัจจุบันหรือการนำรายได้ของงวดก่อนมารับรู้เป็นรายได้ในงวดปัจจุบัน	ทางลบ
12. กำไรสุทธิไม่สัมพันธ์ไปทางเดียวกับค่าขายทางลบ	ทางลบ
13. รับรู้รายได้ก่อนที่การให้บริการที่มีนัยสำคัญจะเสร็จสิ้น	ทางลบ
14. ชะลอการรับรู้รายได้ออกไปโดยขาดเหตุผล	ทางลบ

ลักษณะของนโยบายการบัญชี	ผลกระทบที่มีต่อคุณภาพกำไร
15. ในงวดปัจจุบันมีการโอนกลับกำไรที่ได้รับรู้ไปแล้วในงวดก่อน	ทางลบ
16. ในงวดปัจจุบันมีการโอนกลับรายการตัดจำหน่ายสินทรัพย์ของงวดก่อน	ทางลบ
17. ตั้งค่าใช้จ่ายค้างจ่ายไว้ต่ำเกินไป	ทางลบ
18. ตั้งค่าใช้จ่ายค้างจ่ายไว้สูงเกินไป	ทางลบ
19. ในงวดปัจจุบันมีการตั้งสำรองค่าใช้จ่ายหรือขาดทุนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่มีนัยสำคัญอันเป็นผลมาจากการขาดความระมัดระวังในการตั้งสำรองอย่างเพียงพอในงวดที่ผ่านมา	ทางลบ
20. การล้างบาง (Taking a financial bath) โดยการตัดจำหน่ายสินทรัพย์เป็นค่าใช้จ่ายครั้งใหญ่ภายหลังจากที่ผู้บริหารชุดใหม่เข้าทำการครอบงำกิจการ	ทางลบ

ตารางที่ 2.1 ผลกระทบของนโยบายการบัญชีที่มีต่อคุณภาพกำไร (วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543)

2. การประเมินฝ่ายบริหาร (Management Appraisal)

ผู้วิเคราะห์อาจใช้รายการตรวจสอบนโยบายการบัญชี ประกอบการวิเคราะห์ระดับของความระมัดระวังของกิจการในการจัดทำตัวเลขกำไร รายการตรวจสอบดังกล่าวจะมีคะแนนลงโทษสำหรับการใช้นโยบายบัญชีที่ไม่เหมาะสมในแต่ละเรื่องไว้ในระดับที่แตกต่างกันไป การวิเคราะห์อาจทำได้โดยการเปรียบเทียบคุณภาพกำไรของกิจการในรอบ 2-3 ปีที่ผ่านมา คะแนนลงโทษดังกล่าวจะกำหนดคะแนนลงโทษ โดยจะพิจารณาตัดจากแต่ละนโยบายการบัญชีที่ผู้วิเคราะห์พิจารณาแล้วเห็นว่าหละหลวมเกินไป ตัวอย่างเช่น หากกิจการตัดค่าเสื่อมราคาโดยใช้วิธีเส้นตรง จะตัด 1 คะแนน ยิ่งกิจการสะสมคะแนนลงโทษไว้มากเท่าไร คุณภาพกำไรของกิจการก็ยิ่งลดต่ำลงเท่านั้น เพื่อให้เข้าใจถึงบทบาทของนโยบายการบัญชีที่มีต่อตัวเลขกำไร และเพื่อที่ประเมินความโอนเอียงของผู้บริหารกิจการไปจากหลักความระมัดระวัง ผู้วิเคราะห์จะนำคะแนนลงโทษ ที่ได้หักไปในแต่ละจุดมาประกอบการพิจารณาการจัดอันดับกิจการที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันตามคุณภาพของนโยบายการบัญชีที่กิจการเลือกมาใช้ การวิเคราะห์คุณภาพกำไรโดยใช้วิธีการหักคะแนนลงโทษเป็นแต่ละจุดไปนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การที่กิจการเลือกรับนโยบายการบัญชีใดมาใช้นั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับอุปนิสัยส่วนตัวของผู้บริหารนั่นเอง

รายการตรวจสอบคุณภาพกำไร

คุณลักษณะของกำไรที่ไม่มีคุณภาพ	คะแนนลงโทษ
การตัดค่าเสื่อมราคาโดยใช้วิธีเส้นตรง Investment tax	-1
Credit ที่คำนวณขึ้นโดยใช้วิธี Flow through	-1
การตั้งสิทธิบัตรเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี	-2
การใช้วิธีต้นทุนเต็ม (Full cost accounting) ในธุรกิจน้ำมัน	-5
การตั้งค่าใช้จ่ายก่อนเริ่มดำเนินงานเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี	-1
การตั้งสำรองเผื่อขาดทุนไว้ต่ำกว่าผลขาดทุนที่ควรจะได้บันทึกไว้ในทางบัญชี	-1
การตัดจำหน่ายค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชีโดยใช้ระยะเวลาที่ยาวเกินไป	-1
การตัดค่าเสื่อมราคาโดยอิงอายุการใช้งานกับอายุจริง (Physical life) ซึ่งยาวกว่าอายุที่จะให้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจแก่กิจการ (Economic life)	-1
จำนวนเงินจ่ายขาดในหนี้สินเงินบำนาญ (ส่วนเกินของหนี้สินเงินบำนาญที่เกินกว่าราคายุติธรรมของทรัพย์สินโครงการบำนาญ)	-1
จำนวนเงินจ่ายขาดเทียบเท่ากับกำไร ½ ปี	-1
จำนวนเงินจ่ายขาดเทียบเท่ากับกำไร 1 ปี	-2
จำนวนเงินจ่ายขาดเทียบเท่ากับกำไร 2 ปี	-3
การรับรู้รายได้จากสัญญาก่อนการชำระเงินจะเสร็จสิ้น	-1
การรับรู้รายได้จากงานที่ทำเสร็จเพียงบางส่วน	-1
การจำแนกลูกหนี้ระยะยาวเป็นสินทรัพย์หมุนเวียน	-2
การตั้งค่าใช้จ่ายทางการตลาดเป็นค่าใช้จ่ายรอการตัดบัญชี	-1
การจัดจำแนกที่ดินรอการพัฒนาไว้เป็นสินทรัพย์หมุนเวียน	-3
ไม่ได้ตัดจำหน่ายค่าความนิยมที่ได้บันทึกไว้	-1
การตีราคาสินค้าคงเหลือโดยใช้วิธีเข้าก่อนออกก่อน	-1
ไม่ได้ใช้สำนักงานสอบบัญชีในกลุ่มสำนักงานสอบบัญชีชั้นนำ 6 แห่งของอเมริกา	-1
การรวมกำไรจากจำหน่ายสินทรัพย์ไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายได้จากการดำเนินงานปกติ	-1
การจัดสรรต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าสู่ส่วนงานที่ได้มีการยกเลิกการดำเนินงานมากเกินไป	-1
สมควรได้รับคะแนนลงโทษในประเด็นอื่นๆ	-5

ตารางที่ 2.2 รายการตรวจสอบคุณภาพกำไร (วรศักดิ์ พุมมานนท์, 2543)

3. การประเมินความสามารถของกิจการในการจ่ายเงินปันผลเป็นเงินสดและความสามารถในการลงทุนต่อ (Reinvestment)

ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีหน่วยงานที่เรียกว่า The Fourteen Research Corporation ซึ่งทำหน้าที่ตีพิมพ์บทวิเคราะห์คุณภาพของหลักทรัพย์ออกอย่างสม่ำเสมอโดยการใช้ตัวแปร 14 ตัวในการจัดอันดับหลักทรัพย์ไปตามระดับของความเสี่ยงซึ่งได้มีการกำหนดไว้ 5 ระดับ ความเสี่ยงในแต่ละระดับ จะเป็นตัวบ่งบอกอัตราผลตอบแทนที่ผู้ลงทุน ควรได้รับจากการลงทุนในหลักทรัพย์นั้นๆ นั่นก็คือแต่ละตัวแปรใน 14 ตัว ที่กำหนดขึ้นจะมีการเรียงลำดับจาก 0 ไปจนถึง 5 คะแนน หนึ่งในตัวแปรที่หน่วยงานดังกล่าวนำมาใช้ในการจัดอันดับคุณภาพหลักทรัพย์ ได้แก่คุณภาพกำไร ซึ่งวัดจากความสามารถในการทำกำไรของกิจการที่จะนำไปจัดสรรเงินปันผลในรูปเงินสด ยิ่งกำไรสามารถนำไปจัดสรรเงินปันผลในรูปเงินสดได้มากเท่าไร คุณภาพกำไรก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น งานหลักของ The Fourteen Research Corporation คือ การตรวจสอบงบการเงินของกิจการต่างๆ เพื่อคำนวณหาว่ากำไรของกิจการควรแสดงไว้เป็นจำนวนเท่าไร หากพิจารณาแต่เฉพาะกำไรที่พร้อมที่จะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ในปีนั้นๆ ตัวเลขดังกล่าวจะวัดออกมาในรูปอัตราร้อยละของกำไรที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนโดยใช้คะแนนเป็นตัววัดซึ่งเริ่มตั้งแต่ 0 ไปจนถึง 5 คะแนน หากอัตราร้อยละของกำไรที่พร้อมที่จะเปลี่ยนเป็นเงินสดเมื่อเทียบกับกำไรตามที่ปรากฏในงบกำไรขาดทุนมีมากถึงร้อยละ 95 เปอร์เซนต์ ก็จะได้ 5 คะแนนเต็ม คะแนนจะลดหลั่นไปทีละ 1 คะแนนสำหรับทุกๆ 10 เปอร์เซนต์ ที่กำไรนั้นลดต่ำลงไปกว่าเกณฑ์มาตรฐานคือร้อยละ 95 เปอร์เซนต์ การให้นิยามของนโยบายบัญชีที่มีคุณภาพของ The Fourteen Research Corporation เป็นดังนี้ (วรศักดิ์ ทูมมานนท์, 2543)

1. การระมัดระวัง หมายถึง (1) กำไรทั้งหมดของกิจการสามารถนำไปจ่ายเงินปันผลในรูปเงินสดในประเทศทันทีที่มีการประกาศกำไร (2) การใช้นโยบายบัญชีที่ยึดหลักความระมัดระวัง (เช่น การตัดค่าเสื่อมราคาโดยใช้วิธีอัตราเร่ง) ถือเป็นเกณฑ์สำคัญในการจัดทำงบการเงินเพื่อเสนอต่อผู้ถือหุ้น (3) Investment tax credit ได้มีการตัดจำหน่ายอย่างสมเหตุสมผล (4) มีการแสดงกำไรจากการลงทุนต่างประเทศไว้ในงบกำไรขาดทุนประหนึ่งว่ากำไรนั้นได้มีการโอนถ่ายกลับมายังประเทศผู้ลงทุน และ (5) สินค้าคงเหลือมีการตีราคาให้เป็นราคาขาย

2. การปกติ หมายถึง (1) กำไรที่สามารถนำไปจัดสรรเงินปันผลในรูปเงินสดในประเทศในปีที่มีการประกาศกำไรมีสูงถึงร้อยละ 80 เปอร์เซนต์ (2) การตัดค่าเสื่อมราคาโดยใช้วิธีเส้นตรงไปตามอายุใช้งานทางเศรษฐกิจมากกว่าที่จะตัดตามอายุการใช้งานที่แท้จริง (3) การตีราคาสินค้า

คงเหลือให้เป็นราคาขาย (4) Investment tax credit ใช้ระบบ Flow through และ (5) มีการตัดค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนาและค่าใช้จ่ายก่อนเริ่มดำเนินงานเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่เกิดขึ้น

3. การหละหลวม หมายถึง ถ้าไรที่สามารถนำไปจัดสรรเงินปันผลในรูปแบบเงินสดมีสูงถึงร้อยละ 60 เปอร์เซนต์นอกเหนือจากนี้เป็นกำไรอันเกิดจากการตั้งสินทรัพย์ไม่มีตัวตนเป็นค่าใช้จ่ายรอกการตัดบัญชีหรือจากสินทรัพย์ซึ่งไม่สามารถโอนถ่ายกลับมายังประเทศในรูปแบบเงินสด

4. การหละหลวมเกินไป หมายถึง ถ้าไรที่สามารถนำไปจัดสรรเงินปันผลในรูปแบบเงินสดไม่ถึงร้อยละ 50 เปอร์เซนต์

จากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ข้างต้น ผู้วิเคราะห์จะทำการจัดอันดับของคุณภาพนโยบายบัญชีของแต่ละกิจการไปตามช่วงคะแนนที่กำหนดไว้ดังนี้

ระมัดระวังมาก	5
ปกติ - ก่อนไปทางระมัดระวัง	4
ปกติ - ก่อนไปทางหละหลวม	3
หละหลวม	2
หละหลวมเกินไป	1

จากตารางข้างต้น ยิ่งคะแนนที่คำนวณได้สูงเท่าไร นโยบายการบัญชีที่กิจการใช้อยู่จะถือว่ามีคุณภาพมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ The Fourteen Research Corporation ยังได้เสนอแนะแนวทางในการคำนวณกำไรของกิจการที่ควรเป็น หากพิจารณาแต่เฉพาะกำไรที่พร้อมจะนำไปจัดสรรในรูปแบบเงินสดได้ในระหว่างปี โดยตัวเลขกำไรที่คำนวณขึ้นนี้ จะนำไปคิดเทียบเป็นอัตราร้อยละของกำไรที่กิจการประกาศออกมาเพื่อวัดความมีคุณภาพกำไรของกิจการ ยกตัวอย่างง่าย ๆ เช่น จำนวนที่เพิ่มขึ้นในบัญชีภาษีเงินได้รอกการตัดบัญชีจะนำไปหักออกจากกำไรเพื่อคำนวณหากำไรที่จะสามารถนำไปจัดสรรได้ (Distributable earning) นอกจากนี้ยังมีรายการอื่นๆ อีกที่ผู้วิเคราะห์จะต้องนำไปหักจากกำไรเพื่อคำนวณหากำไรที่สามารถนำไปจัดสรรได้ เช่น กำไรจากการขายผ่อนส่ง ดอกเบี้ยจ่ายที่มีการนำไปตั้งเป็นต้นทุนสินทรัพย์ ส่วนแบ่งในผลกำไรจากการลงทุนในบริษัทย่อยที่สูงเกินกว่าเงินปันผลที่ได้รับจริงในระหว่างปี เป็นต้น

4. อัตราส่วนการจัดหาเงินจากแหล่งเงินทุนภายใน

อัตราส่วนการจัดหาเงินจากแหล่งเงินทุนภายใน = $\frac{\text{แหล่งที่มาของเงินทุนจากการดำเนินงาน}}{\text{ความต้องการเงินทุนรวม}}$

คุณภาพกำไรของแต่ละกิจการพิจารณาจากผลรวมของการให้คะแนนตั้งแต่ 1-10 คะแนน เป็นแต่ละปัจจัยไป ยิ่งผลรวมที่คำนวณขึ้นต่ำเท่าไร กำไรก็ยังมีคุณภาพสูงเท่านั้น

5. การวัดความแปรปรวนและความเสี่ยง

คุณภาพกำไรอาจวัดได้จากความผันผวนของกำไร ไปจากเส้นแนวโน้มกำไรในช่วงที่ผ่านมา เนื่องจากความผันผวนของกำไรที่น้อยกว่า (กระแสกำไรที่มีเสถียรภาพมากกว่า) จะเป็นตัวบ่งบอกว่าหลักทรัพย์นั้นมีความเสี่ยงต่อการลงทุนน้อยกว่าความผันผวนของกำไรที่น้อยกว่า จึงตามมาด้วยกำไรที่มีคุณภาพสูงกว่าตัววัดในเชิงสถิติที่นำมาใช้ในการวัดความแปรปรวนและความเสี่ยงอันเกี่ยวข้องกับกำไร (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543)

5.1. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจะเป็นตัวบ่งบอกกำไรที่นำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างผันผวนไปจากค่าเฉลี่ยของการกระจายตัวเลขกำไรเพียงใด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสามารถวัดได้ดังนี้

$$s = \sqrt{\frac{\sum(x - \bar{x})^2}{n}}$$

โดยที่ S = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

X = กำไรที่ประกาศในปีที่ t

\bar{X} = กำไรถัวเฉลี่ย

N = จำนวนปี

ยิ่งค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกำไรสูงเท่าไร ความมีเสถียรภาพของกำไรของกิจการก็ลดน้อยลงเท่านั้น ดังนั้นค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูงจึงเป็นตัวบ่งบอกว่ากำไรนั้นมีคุณภาพต่ำ

5.2. สัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน

สัมประสิทธิ์ของความแปรปรวนจะเป็นตัวบ่งบอกการกระจายกำไรสัมพัทธ์ กล่าวคือตัววัดอัตราร้อยละของความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อเทียบกับกำไรโดยเฉลี่ย เนื่องจากในบางสถานการณ์การพิจารณาแต่เฉพาะค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพียงอย่างเดียว อาจก่อให้เกิดการหลงผิด เช่น ในกรณีที่การกระจายความน่าจะเป็นของตัวเลขกำไรของสองกิจการที่นำมาเปรียบเทียบมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากัน แต่มีค่าเฉลี่ยของกำไรที่แตกต่างกัน ไม่ได้หมายความว่ากำไรของสองกิจการนั้นจะต้องมีคุณภาพทัดเทียมกันเสมอไป ในกรณีเช่นนี้ ควรคำนวณสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวนซึ่งจะช่วยให้สามารถแยกความแตกต่างของควมมีคุณภาพกำไรของสองกิจการที่นำมาเปรียบเทียบ

$$V = \frac{S}{\bar{X}}$$

โดย V = สัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน

S = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

\bar{X} = กำไรตัวเฉลี่ย

สัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน นำมาใช้ในการประเมินความไม่มีเสถียรภาพของกำไรของแต่ละกิจการที่นำมาเปรียบเทียบ ยิ่งสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวนของกำไรของกิจการยิ่งมีมากขึ้นเท่าไรกระแสกำไรของกิจการก็ยิ่งมีความเสี่ยงมากขึ้นเท่านั้น และถือว่าเป็นกำไรที่ด้อยคุณภาพ

6. การใช้อัตราส่วนจากงบกระแสเงินสด

แนวคิดการวัดคุณภาพกำไร โดยใช้อัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณขึ้นจากงบกระแสเงินสด มีจุดเริ่มต้นมาจากการที่ผู้วิเคราะห์ มักมีอุปสรรคในการตีความหมาย และวิเคราะห์งบการเงิน โดยเฉพาะเมื่อกำไรที่คำนวณขึ้นตามเกณฑ์คงค้างกับกระแสเงินสดจากการดำเนินงานไม่สัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน การคำนวณและการใช้กระแสเงินสดจากการดำเนินงานในการวิเคราะห์งบการเงินน่าจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยจัดการบิดเบือนอันเกิดขึ้นจากการเปรียบเทียบกำไรของแต่ละกิจการที่คำนวณขึ้น โดยการใช้นโยบายการบัญชีที่แตกต่างกัน อัตราส่วนทางการเงินที่จะกล่าวถึง

ต่อไปจะช่วยให้ความกระจ่างให้แก่กับผู้วิเคราะห์ว่า (1) กิจการสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้มากน้อยเพียงใดที่จะชดเชยความจำเป็นในการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร ความจำเป็นในการถือสินค้าคงเหลือ ความจำเป็นในการจ่ายเงินปันผลรวมทั้งความจำเป็นในการชำระคืนหนี้เมื่อครบกำหนด (ซึ่งทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า Operating capital needs) (2) กิจการยังคงสามารถรักษาระดับสินทรัพย์ไว้ได้หรือไม่ (ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการกับกำไรจากการดำเนินงาน) และ (3) ค่าเสื่อมราคามีผลกระทบต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงานมากน้อยเพียงใด

6.1. ความเพียงพอของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Cash Flow Adequacy)

ความเพียงพอของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน =

กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

เงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวร + สินค้าคงเหลือที่เพิ่มขึ้น + เงินปันผลจ่าย + การชำระคืนหนี้สิน

อัตราส่วนความเพียงพอของกระแสเงินสดเป็นตัววัดความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ที่จะสามารถนำไปชำระคืนหนี้สิน นำไปลงทุนกลับไป ในสินทรัพย์และนำไปจ่ายเงินปันผล อัตราส่วนที่เกิน 1 ติดต่อกันหลายๆงวด เป็นตัวบ่งบอกความสามารถของกิจการในการก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานที่เพียงพอต่อรายจ่าย หรือภาระผูกพันต่างๆ

6.2. ดัชนีกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Operating Cash Index)

ดัชนีกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน = $\frac{\text{กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน}}{\text{กำไรสุทธิ}}$

ดัชนีกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน จะเป็นตัวบ่งบอกว่าหากกิจการสามารถ ก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้ในจำนวนที่สูงพอๆ กับกำไรที่ทำมาหาได้แล้ว ก็มีความเป็นไปได้ว่ากำไรนั้นจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานอย่างแท้จริง (ไม่ได้มาจากการทำวิศวกรรมทางการเงิน) และถือว่าเป็นกำไรที่มีคุณภาพ ในทางกลับกันหากกระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีเครื่องหมายเป็นลบติดต่อกันหลายปี ในขณะที่กำไรมีเครื่องหมายเป็นบวกหรือกำไรสุทธิทางบัญชี สูงเกินกว่ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานติดต่อกันเป็นระยะเวลายาวนาน กำไรนั้นถือว่าด้อย

คุณภาพ โดยทั่วไปกิจการมีฐานะการเงินที่มั่นคง มักมีกำไรสูงและกระแสเงินสดจากการดำเนินงานสูงตามไปด้วยในทางกลับกันกิจการที่มีฐานะไม่มั่นคง มักมีขีดความสามารถในการทำกำไรต่ำ และในบางกรณีอาจประสบการขาดทุน และมีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานน้อยมาก หรือในบางกรณีอาจถึงขั้นติดลบ ดังนั้นหากกิจการใดประกาศกำไรออกมาสูง แต่กระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีเครื่องหมายเป็นลบ ผู้ลงทุนและผู้ให้กู้จะเกิดความเคลือบแคลงสงสัยในศักยภาพในการทำกำไรของกิจการขึ้นได้ อย่างไรก็ตามดัชนีกระแสเงินสดจากการดำเนินงานอาจใช้ได้ผลกับเฉพาะธุรกิจที่เริ่มอยู่ตัวแล้ว ซึ่งจะมียอดขาย ลูกหนี้ และสินค้าที่ไม่ผันผวนขึ้นลงจนเกินไปนัก และไม่ควรรนำไปใช้กับธุรกิจใหม่ๆ ที่เพิ่งเริ่มทำกำไรและเติบโตเร็ว เพราะกิจการเหล่านี้ยังจำเป็นต้องใช้เงินทุนสูงในช่วงแรกๆ เพื่อสนับสนุนการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อและการจัดหาสินค้า

6.3. ผลกระทบของค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดจำหน่ายที่มีต่อกระแสเงินสด (Depreciation / Amortization Impact Ratio)

$$\text{ผลกระทบของค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดจำหน่ายที่มีต่อกระแสเงินสด} = \frac{\text{ค่าเสื่อมราคา}}{\text{กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน}}$$

อัตราส่วนผลกระทบของค่าเสื่อมราคา และค่าใช้จ่ายตัดจำหน่ายที่มีต่อกระแสเงินสดจะเป็นตัวบ่งบอกอัตราร้อยละของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ที่ได้จากการบวกกลับค่าเสื่อมราคา และค่าใช้จ่ายตัดจำหน่ายกลับไปที่ตัวเลขกำไร

6.4. อัตราส่วนการลงทุนต่อ (Reinvestment Ratio)

$$\text{อัตราส่วนการลงทุนต่อ} = \frac{\text{เงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวร}}{\text{ค่าเสื่อมราคา + เงินรับจากการขายสินทรัพย์}}$$

อัตราส่วนการลงทุน อัตราส่วนนี้จึงถือว่าเป็นตัววัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการไปด้วยในตัว โดยทั่วไปผู้วิเคราะห์จะมองว่าการดำเนินงานของกิจการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดจำหน่ายมีผลกระทบน้อยมากต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน

6.5. เงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวรเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งที่มาของกระแสเงินสด
(Capital Investment per Dollar of Cash)

$$\text{เงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวรเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งที่มาของกระแสเงินสด} \\ = \frac{\text{เงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวร}}{\text{รวมแหล่งที่มาของกระแสเงินสด (กระแสเงินสดแต่ละแหล่ง)}}$$

อัตราส่วนเงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวรเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งที่มาของกระแสเงินสด เพื่อให้ทราบว่าเงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวรนั้นมาจากแหล่งที่มาจากแหล่งไหนบ้าง และแหล่งที่มาของกระแสเงินสดมีผลต่อเงินลงทุนในสินทรัพย์ถาวรอย่างไร มีการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรมากเพียงใด ถ้าอัตราส่วนนี้อยู่ในอัตราที่สูงแสดงให้เห็นว่ามีการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรที่สูง

6.6 ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratio)

$$\text{ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย} \\ = \frac{\text{กระแสเงินสดจากการดำเนินงานก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้}}{\text{ดอกเบี้ยจ่ายเป็นเงินสดระหว่างปี}}$$

สำหรับอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย เป็นตัววัดความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยของกิจการมีมากน้อยเพียงใด โดยดูจากยอดของกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ถ้ากระแสเงินสดจากการดำเนินงานมีจำนวนที่สูง ความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยก็จะสูงตามไปด้วย

6.7. อัตราผลตอบแทนในรูปกระแสเงินสดต่อสินทรัพย์รวม
(Cash Flow Return on Assets)

$$\text{อัตราผลตอบแทนในรูปกระแสเงินสดต่อสินทรัพย์รวม} \\ = \frac{\text{กระแสเงินสดจากการดำเนินงานก่อนหักดอกเบี้ยจ่ายและภาษีเงินได้}}{\text{สินทรัพย์รวม (ถัวเฉลี่ย)}}$$

สำหรับอัตราส่วนผลตอบแทนในรูปกระแสเงินสดต่อสินทรัพย์รวมเป็นตัววัดผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์ในรูปกระแสเงินสด ยิ่งอัตราส่วนนี้สูงเท่าไร ย่อมหมายถึงว่ากิจการใช้สินทรัพย์ได้ค่อนข้างมีประสิทธิภาพ และกำไรของกิจการนั้นถือว่ามีคุณภาพสูง

7. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary expenses)

ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพกำไร คือ ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาสินทรัพย์ได้มีการจัดสรรไว้ในระดับที่เพียงพอหรือไม่ รวมทั้งการรักษาระดับกำไรและการเพิ่มศักยภาพในการทำกำไรของกิจการทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ทำไว้เพียงพอหรือไม่ ในธุรกิจส่วนใหญ่ ผู้บริหารสามารถใช้ดุลยพินิจเชิงจัดการในการกำหนดค่าใช้จ่ายและต้นทุนต่างๆ เพื่อควบคุมกระแสกำไรให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ค่าใช้จ่ายที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร เช่น ค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษา ค่าโฆษณา และค่าใช้จ่ายในการวิจัยและพัฒนา อาจมีจำนวนแตกต่างกันไปในแต่ละกิจการ บางกิจการอาจมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ค่อนข้างต่ำ เพราะต้องการสงวนทรัพยากรของกิจการที่มีอยู่อย่างจำกัดไว้ใช้ในอนาคต บางกิจการอาจมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ต่ำเพียงแต่ต้องการปรับแต่งกำไร หรือขาดทุนให้ไปในทิศทางที่ผู้บริหารต้องการมากกว่าที่จะเป็นผลมาจากการดำเนินงานที่แท้จริง ด้วยเหตุนี้ในการวิเคราะห์คุณภาพกำไร จึงต้องให้ความสนใจใส่กับค่าใช้จ่ายต่างๆ เหล่านี้ว่ามีจำนวนที่สอดคล้องกับแนวโน้มของค่าใช้จ่ายในช่วงที่ผ่านมา และสอดคล้องกับนโยบายของกิจการที่ได้วางไว้ในปัจจุบัน และอนาคตหรือไม่เพียงใด

7.1 ค่าบำรุงรักษาและค่าซ่อมแซม

เนื่องจากผู้บริหาร สามารถใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจว่าจะมีการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์ในปีนั้นๆ มากน้อยเพียงใด ผู้วิเคราะห์จึงควรติดตามการเคลื่อนไหวของค่าใช้จ่ายอันเกิดจากกิจกรรมการซ่อมบำรุงที่เกิดขึ้นในลักษณะปีต่อปี อัตราส่วนที่จะนำมาใช้ในการเปรียบเทียบระดับของการบำรุงรักษา และซ่อมแซมว่าทำไปมากน้อยเพียงใดในแต่ละปีเป็นดังนี้

$$\text{ค่าบำรุงรักษาและค่าซ่อมแซมต่อค่าขาย} = \frac{\text{ค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษา}}{\text{ค่าขาย}}$$

อัตราส่วนค่าบำรุงรักษา และค่าซ่อมแซมต่อค่าขาย เป็นการเปรียบเทียบระหว่างค่าซ่อมแซม และค่าบำรุงรักษากับค่าขาย ในกรณีที่ปริมาณสินค้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีสาระสำคัญ ก็อาจถือได้ว่าค่าขายคือตัววัดกิจกรรม การซ่อมแซมและบำรุงรักษาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าปริมาณสินค้าคงเหลือผันผวนขึ้นลงอย่างมีสาระสำคัญ ผู้วิเคราะห์อาจจำเป็นต้องปรับปรุงอัตราส่วนดังกล่าว โดยการบวกสินค้าคงเหลือปลายงวดเข้ากับค่าขายโดยใช้ราคาขายที่ประมาณขึ้น ในขณะที่เดียวกันหักสินค้าคงเหลือต้นงวดออกจากยอดขายในทำนองเดียวกันกับการปรับสินค้าปลายงวด

นอกจากนี้ ผู้วิเคราะห์ยังอาจใช้อัตราส่วนค่าบำรุงรักษาและค่าซ่อมแซมต่อค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์สุทธิ ร่วมกัน ไปด้วยกับ ค่าบำรุงรักษาและค่าซ่อมแซมต่อค่าขาย

$$\frac{\text{ค่าบำรุงรักษาและค่าซ่อมแซมต่อค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์สุทธิ}}{\text{ค่าซ่อมแซมและค่าซ่อมบำรุงราคาอาคารและอุปกรณ์สุทธิจากค่าเสื่อมราคา}}$$

อัตราส่วนอัตราส่วนค่าบำรุงรักษาและค่าซ่อมแซมต่อค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์สุทธิเป็นตัววัดค่าซ่อมแซม และค่าบำรุงรักษาเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายเหล่านี้ขึ้นว่ามีมากน้อยเพียงใด และหากผู้วิเคราะห์มีข้อมูลเพียงพอจะสามารถพัฒนาอัตราส่วนในทำนองเดียวกันนี้ขึ้นเพื่อวัดค่าซ่อมแซม และค่าบำรุงรักษาเมื่อเทียบกับสินทรัพย์เป็นแต่ละประเภทไป โปรดสังเกตว่าการซ่อมแซม และการบำรุงรักษาที่กิจการได้ทำไว้ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด อาจส่งผลให้ต้องมีการทบทวนสมมติฐานต่างๆ เกี่ยวกับอายุใช้งานของสินทรัพย์เสียใหม่ทั้งนี้เพื่อให้การคำนวณค่าเสื่อมราคาเป็นไปอย่างถูกต้อง

การที่ผู้วิเคราะห์ต้องให้ความสำคัญกับอัตราส่วนค่าบำรุงรักษาและค่าซ่อมแซมต่อค่าเสื่อมราคาอาคารและอุปกรณ์สุทธิ ก็เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าโปรแกรมการซ่อมแซมและบำรุงรักษาสินทรัพย์ต่างๆ ได้มีการนำไปปฏิบัติในระดับที่เหมาะสมและตามความจำเป็นหรือไม่ หรือว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการซ่อมแซม และบำรุงรักษาไปในทางที่จะผลกระทบต่อคุณภาพกำไร และการพยากรณ์กำไรในอนาคตหรือไม่ การที่อัตราส่วนทั้งสองมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ อาจทำให้ผู้วิเคราะห์ต้องการวิเคราะห์หาสาเหตุต่อไป

7.2 ค่าโฆษณา

เนื่องจากรายจ่ายที่กิจการหมดไปกับการโฆษณา ในจำนวนที่มีสาระสำคัญอาจไม่ส่งผลกระทบต่อค่าขายในงวดนั้นทันที แต่จะส่งผลกระทบต่อในงวดถัดๆ ไปหลังจากที่ได้จ่ายค่าโฆษณานั้นไปแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่าค่าโฆษณาแทบจะไม่มีผลต่อค่าขายในระยะสั้น นั้นหมายความว่าผู้บริหารสามารถตัดทอนค่าโฆษณาลงโดยไม่ส่งผลกระทบต่อค่าขายทันทีในจำนวนที่พอๆ กัน แต่ในระยะยาวแล้วก็พอจะอนุมานได้ว่าน่าจะส่งผลกระทบต่อค่าขายในทางที่ลดลง ดังนั้นผู้วิเคราะห์จึงจำเป็นที่จะต้องติดตามความผันผวนขึ้นลงของค่าโฆษณาในลักษณะปีต่อปี เพื่อประเมินผลกระทบของการตัดทอนดังกล่าวที่มีต่อค่าขายในอนาคตและคุณภาพกำไร การประเมินแนวโน้มของค่าโฆษณาอาจทำได้หลายวิธี วิธีหนึ่งก็คือการแปลงค่าโฆษณาที่เกิดขึ้นในแต่ละปีให้อยู่ในรูปอัตราร้อยละของปีฐานที่ถือว่าเป็นปีที่การดำเนินงานเป็นไปอย่างปกติ จากนั้นจึงนำอัตราร้อยละของแนวโน้มค่าโฆษณาที่คำนวณขึ้นนี้เปรียบเทียบกับแนวโน้มของค่าขาย กำไรขั้นต้น และกำไรสุทธิ หรืออีกวิธีหนึ่งที่ผู้วิเคราะห์จะสามารถทำได้คือ การใช้อัตราส่วนต่อค่าโฆษณาต่อค่าขายต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนค่าโฆษณาต่อค่าขาย} = \frac{\text{ค่าโฆษณา}}{\text{ค่าขาย}}$$

เมื่อนำอัตราส่วนค่าโฆษณาต่อค่าขายที่คำนวณขึ้นในแต่ละปีมาเปรียบเทียบกัน จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์มองเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายของผู้บริหารที่ผ่านมา การวิเคราะห์ค่าโฆษณาเมื่อเทียบกับค่าขายในหลายๆ งวดจะช่วยให้ผู้วิเคราะห์มองเห็นถึงระดับของการที่กิจการต้องพึ่งพิงอยู่กับกลยุทธ์การส่งเสริมการจำหน่ายนั้นๆ เมื่อนำอัตราส่วนดังกล่าวไปเปรียบเทียบกับอัตราส่วนเดียวกันนี้ของกิจการอื่นๆ ที่อยู่ใต้อุตสาหกรรมเดียวกัน จะช่วยให้ผู้วิเคราะห์มองเห็นได้ชัดเจนว่าผลิตภัณฑ์ของกิจการเป็นที่ยอมรับของตลาดมากน้อยเพียงใด ตลอดจนมองเห็นความพยายามของกิจการในการส่งเสริมการจำหน่ายอย่างสุดความสามารถเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดไว้มีมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้ผู้วิเคราะห์ยังอาจตรวจสอบ (1) การเปลี่ยนแปลงไปสู่การส่งเสริมการจำหน่ายที่มากขึ้นหรือ (2) การเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมการจำหน่ายจากวิธีหนึ่งไปสู่อีกวิธีหนึ่งโดยใช้อัตราส่วนต่อไปนี้

$$\text{อัตราส่วนค่าโฆษณาต่อค่าใช้จ่ายในการขายรวม} = \frac{\text{ค่าโฆษณา}}{\text{ค่าใช้จ่ายในการขายรวม}}$$

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 Copyright© by Chiang Mai University
 All rights reserved